

ΟΙ ΠΡΩΤΑΓΩΝΙΣΤΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝ. ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ

Ο ΑΧΙΛΛΕΥΣ ΤΟΥ ΑΓΩΝΟΣ

Νικηταράς ὁ Τουργοφάγος βιογραφούμενος ἀπὸ δικούς μας καὶ ξένους. Τὰ περιεργὰ ἀνεκδοτά του. Ἡ βρυλλική παλληκαρία του. Οἱ μικροὶ Καλαντιστῆς καὶ ὁ Νικηταράς. Ὁ Ἔρανος καὶ τὸ σπαθὶ τῶν Κιαμιλίμπε. Στὴ μάχη τῶν Δερβεντασιῶν. «Κεურάγιε, Νικήτα. Τουργοὺς σφάζεις!...». Τὸ ἐπεισόδιόν του μὲ τὸν Ἰμρέτλη Πασά. Ὁ Νικηταράς καὶ ὁ Ὄθαν. Ἡ φυλάκισις του στὴν Αἴγινα. Τὸ ἀξέβερητον τέλος του. κ.τ.λ. κ.τ.λ.

ΠΙΣΚΟΜΑΣΤΕ στὰ 1822. Τὴν παραμονὴ τῆς Πρωτοχρονιάς τοῦ ἔτους αὐτοῦ στὸ σπίτι τοῦ Νικηταρά τοῦ Τουργοφάγου, βρισκόνταν μαζεμένοι ὁ Θεόδ. Κολοκοτρώνης, ὁ Σταϊκόπουλος, ὁ Τούφας καὶ ἄλλοι ἀρχηγοί... Ἐξαίνα, ἀκούστηρε στὴν αἰθὴ ἕνας θυλιὸς παιδιὰ νὰ ψέλλῃ τὰ Κάλαντα. Ὁ Νικηταράς στενοχωροῦνθηκε. Δὲν εἶχε οὔτε ἕνα γροσσία νὰ φιλοδοξήσῃ τὰ παιδιὰ. Ἐοικνῆ λοιπὸν στ' αὐτὸ τοῦ Κολοκοτρώνη καὶ τοῦ Στήτση δανεικά. Ὁ Γέρος τοῦ Μωροῦ, ποὺ τὸν ἄρασε νὰ τὸν περάσῃ, τοῦ εἶπε :

—Μωρὸ τί στρατηγὸς εἶσαι σὺ; μὲ τόσους τυφλοὺς καὶ δόξες, καὶ νὰ ζητιανεύεις;

Καὶ ὁ Νικηταράς ἀπάντησε :

Ἐμπόρας δὲν εἶμαι νὰ καλάντισθω. Ἡ Μοῖρα μου τὸν ἄρασε νὰ γίνω Καπετάνιος τῶν ἡμιότων. Ἄλλοι ἄς μαζέψουν τὰ γροσσιά.

Στὸ ἀνεκδοτὸ αὐτὸ—ποὺ τὸ ἀναφέρει στὴν Ἱστορία τῶν Ὁ Αἰώνων. Σούτσος—ἔξαφρῆσε ἀδάκερος ὁ ἀμικροδοχὴς χαρακτήρας τοῦ ἔξοχου αὐτοῦ πολεμιστοῦ τῆς Ἐπαναστάσεως. Ὁ Νικητᾶς Σταυρατελόπουλος :

Ὅσοι εἶνε τὸ πραγματικὸ τὸ δνομαῖον ἄνθρωπος τοῦ Θεοδ. Κολοκοτρώνη καὶ εἶχε γεννηθεὶ στὸ Τουρκοκλέα, χωριὸ τῆς Μεγαλοπόλεως; γι' αὐτὸ καί, σὺν συνέχειᾳ τοῦ ὀνόματός του, ἠπερνομάζετο **Τ ο υ ρ κ ο λ ε κ α ς**.

Ἀμέσως μετὰ τὸ κληρομῆ τῆς 25ης Μαρτίου 1821, ὁ Νικηταράς ὠργάνωσε ἰδιαίτερο σῆμα, ἀπὸ ἄνδρες καταγομένους ἀπὸ διάφορα μέρη. Καὶ μὲ δικὸν τὸν κηρύττα, ὁ ἐνθουσιώδης αὐτὸς ἀρχηγὸς ἔλαβε μέρος στὴν περιορισμὴ μάχῃ τοῦ Βαλτετσίου. Διακόσια ἦσαν τὰ παλληκαρία αὐτά, ποὺ δέχτηκαν τὴν ὀμηρικὴν ἐπιθεσίαν ἑξῆ χιλιάδων Τούρκων. Τὸ **Τ α μ π ο ὑ ρ κ ο λ ε κ α ς** ἔχρηστανε καὶ ἀπὸ τὰ κανόνια τοῦ ἐξοχού, ὡς τόσο ποὺ οἱ ἄνδρες του κρήτησαν παλληκαρία τὶς θέσεις τους. Κι' ὅταν ἤθε ἡ κρίσιμη στιγμή τῆς ἀντεπύσεως, ὁ Νικηταράς τράβηξε τὸ γαζαῖον, καὶ φωνάζοντας κἀπάνον τους ὡς τοὺς παρῶντες ἄλλους, σὺν αἰφάνῃ. Φοβερὴ στάθηκε ἡ σφαγὴ τῶν Τούρκων τότε. Καὶ τὰ παλληκαρία ἔφασαν κραυγὴν δοξαστικὴν καὶ ἀνώμασαν **Ἐ τ ο υ ρ κ ο λ ε κ α ς** τὸν ἀρχηγὸν τους. Καὶ τὸ παρόνομα αὐτὸ τοῦ ἔμεινε : **Ἐ ν κ η τ α ρ α ς ὁ τ ο υ ρ κ ο φ ἄ γ ο ς**!

Στὴ μάχῃ ἐκείνῃ ἀνέβη καὶ τὸ ἀκόλουθο ἐπεισόδιον : Ὅσον καιρὸ ὁ Νικηταράς μὲ τὰ παλληκαρία του πολεμοῦσε τοὺς Τούρκους, πολλοὶ χωριᾶτες, ἀπὸ τὰ γειτονικά Δολιχιά, συνάχτηκαν ἀπὸ τὸ γινώσκον ἠθώματα καὶ παρακολούθησαν ἀνεργοὶ τὴ μάχῃ. Ἄμα εἶδαν καὶ ἔγνευε ἡ ζυγαριὰ μὲ τὸ μέρος τῶν ἐπαναστατῶν, τρέξανε καὶ αὐτοὶ τάχα νὰ βοηθήσουν τοὺς Ἕλληνας. Μὰ ὁ Νικηταράς ἔβαλε μιὰ φωνήν :

—Κερατάδες Δολιχίτες! Τώρα μοῦ ῥοχάσατε, ἔ;... Ἄς εἶνε, δὲν περάζει... βραβεῖτε τους καὶ οἰς, νὰ μὴ μείνῃ ροιφθοῖν!...

Στὴν πολιορκίᾳ τῆς Τριπολιτσᾶς, ὁ Νικηταράς μὲ τὰ παλληκαρία του ἔλαβε σπουδαῖο μέρος. Καὶ μετὰ τὴν Ἄλωσι, ὅταν οἱ ἄλλοι ἐμοιράζονταν τὰ πλοσιμῶματα λάφυρα, ὁ στρατηγὸς αὐτὸς δὲν ἠθέλησε νὰ πάρῃ τίσιμα. Σχεδὸν μὲ τὸ σταδιὸν δέχτηρε ἕνα διαμαντοστόλιον σπαθὶ ποὺ τοῦ πρόσφεραν, γιὰ νὰ τὸν τιμήσουν, τὰ παλληκαρία του. Τὸ σπαθὶ αὐτὸ ἦταν ἀπὸ τὴν ἀσπίδου τοῦ περσικοῦ Κιαμιλίμπε. Ἄλλ' ἀκούστηρε τί λέει καὶ γι' αὐτὸ ὁ Γάλλος Βοιτῆς στὶς **Ἐ Α ν α μ ν ῆ σ ε ι ς** του :

Ὅταν στὸ 1822 γίνηκε ἔρανος γιὰ νὰ ἐφοδιασθῇ ὁ Ἕλληνας Στόλος καὶ νὰ ξεκινήσῃ κατὰ τῆς Τούρκικης Ἀρμάδας, καὶ οἱ ἄλλοι καπεταναῖοι ἔρχονταν μὲ τὴν φοιγτὰ τὰ γροσσιά, ὁ αἰτωρὸς Νικηταράς ἐξετόμησε τὸ ποσίδιον σπαθὶ του καὶ τῦφρῆξε στὸ δίσκον.

—Νά! εἶπε ψαγχα. Αὐτὸ ἔγω, αὐτὸ δίνω!

Συγγινήμενοι ἀπὸ αὐτὸ οἱ ἄλλοι καπεταναῖοι, φάνηκαν ἀκόμα πὺ γενναῖοι. Οἱ πρόσωποι τῆς Ὑδρας ἀράσανον ὄπισθεν τὸ σπαθὶ καὶ τῦφρῆσαν μὲ κολοκοτρώνη γράμμα σὲ μὲγάλον αὐτὸ πατιζῆν. **Τὸ ἄξιον τοῦτο—τοῦ ἔργου—εἶνε ἀνεκτίμητον, ὅταν εἶνε εἰς**

χειράς σου». Καὶ ὁ ἱστορικός Φραντζῆς συμπληρώνει τὸ ἀνεκδοτὸ, μὲ τίς ἀκόλουθες πληροφορίες :

...Ὁ Νικηταράς πρόσφερον ἐν σπαθίον, τὸ ὅποιον εἶχεν ἀποκτήσει λάφυρον ἀπὸ τὸν Κιαμιλίμπε τὸν πολέμιον, μὲ κολόν κερουσιμένον καὶ ἀπὸ σίδηρον κόρη—μερδῖέν καλούμενον».

Στὰ Δερβενάκια ἀστράψε πάλι καὶ βρόντηξε ἡ παλληκαρία τοῦ Τουργοφάγου. Μὰ μὲ τὸν Ὑψηλάντη καὶ τὸν Παπαφλέσσα, ὁ Νικηταράς εἶχε πιάσει τὴν χαρμόδιον τοῦ Ἄη Σώστη ἀπὸ τὴν ὁποίαν δὲν περνοῦσαν οἱ Τούρκοι. Τὶ ἔφανε παρακάτω, μὰς τὸ λέει θαυμασία ὁ ἀειμνηστὸς Ἀγγίλιος ἱστορικός Δημ. Βαρδινογιάννης :

Ἡ φονικωτάτη μάχη ἐυστηματοποιήθη... Κατὰ τὴν ὄραν ἐκείνην ὁ ἥλιος ἔκλινε πρὸς τὴν δύσιν του καὶ μὴ' αὐτοῦ ἔδυνε διὰ παντός τὸ περιλάμπης ἀστὴρ τοῦ Ἀράμαλῃ καὶ τῆς διαδοχῆου στρατιάς του.

Πρῶτος πάντων ἐκλήθη ἀπὸ τοῦ ὠχυρωμάτος του, λάθρος καὶ πᾶλλον τὴν σπᾶθην, ὄρου ἀκατὰ τὸν Τουργικὸν περὸ πῶτος ὁ Ἀχιλλεύς τοῦ Ἀγῶνος, ὁ Λεοντόκαρδος Νικηταράς. Δίδει τὸ σύνθημα τῆς γενικῆς προσβολῆς, προκινυνεύον ἐξήφνης. Οἱ ὀφθαλμοὶ του ἀστράπτουν, ὡς ἡ γυμνὴ σπᾶθῃ του, αἱ τριχὲς τῆς κεφαλῆς του ἀνορθοῦνται, ἡ ἰσορροπία του εἶνε ὠχρὸπράσινος, καὶ τὰ χεῖλη του εἶνε ἀφροῖζον. Ἐχεὶ τὸ ἦθος ἔξαλλον καὶ ἀγριὸν ὁ ἀνίκητος ἦρος καὶ φαίνεται ὡς ὑπεράνθρωπος Τίταν τῶν μύθων. Καὶ φωνεῖται καὶ σφάζει μετὰ λύπης τοὺς ἐπιδρομῆς καὶ ἐχθροὺς τῆς Πέσσεως καὶ τῆς Πατριδοῦς. Τέσσαρα εἴφη θραύονται εἰς τὰς χυλοδίνους χεῖρας του. Ἐν μὴ μόνον ἐφορμήσει θερίζει διὰ τῆς σπᾶθῆς του δεκαοκτὸ κεφαλὰς, καὶ ἀκόρετος καὶ διψῶν ἀκόμα αἶμα, κρουγάζει παραφρόνος : —Ὄραρος, Νικήτα! Τουργοὺς σφάζεις!...

Ὁ Νικηταράς

(Παλαιὰ λιθογραφία)

Καὶ ὁ Ἄλλῃς Σούτσος, στὴν **Ἐ τ ο υ ρ κ ο λ ε κ α ς** ἔχει τὸν μνημονεῖται μὲ τοὺς ἑξῆς στίχους τὸ μεγαλὸ αὐτὸ γεγονός :

Σώματα πίπτουν κερματισμένα ὡς αἰσκάλαμα θεριμένα ὁ ἵππος μένει δίχως ἱππέα, δίχως ἡ μάχαιρα μαχητήν. Κλαίει τὸν πρόμαχον ἡ σμαῖα ἡ σάλπιγξ κλαίει τὸν σαλπιγκτήν. Καὶ ἀρχαγγέλιον ρομφαῖαν ἔχων καὶ εἰς τὰς πτέρνας φέρων περὰ πτυχᾶς τῶν Τούρκων ἀρπάζεις τρέχων ὁ Τουργοφάγε Νικηταρά!

Τότε ὁ λαὸς τοῦ κόλλησε καὶ ἄλλο παρατσούκλι, ποὺ θύμιζε καὶ τὸ ὀκνητικὸν τὸν ὄνομα, ἀλλὰ καὶ τὴν δρᾶσιν του. Τὸν ὀνόμασε ὁ **Τ ο υ ρ κ ο λ ε κ α ς**!

Καὶ ὁ Γ. Τερεστῆς μὲς πληροφορίες εἶπε, μετὰ τὸ φοβερὸ μακελιὸν τῶν Δερβεντασιῶν, τὸ χεῖρ τοῦ Νικηταρά εἶχε κρησθαῖ ἀπὸ τὸ σφάζημον τῶν Τούρκων!

Ὁ Ἀγγίλιος Γοντινχίον στὸ βιβλίον τοῦ «Μία ἐπιστομὴ στὴν Ἐλλάδα κατὰ τὰ ἔτη 1823—1824» γράφει τὰ ἑξῆς :

Κατὰ τὸ Μάρτη τοῦ 1823, μερικοὶ χωρικοὶ τῆς Τριπολιτσᾶς μὰς διηγήθησαν μὲ θαυμασμὸν τὴν ἀκόλουθον ἱστορία : Εἶχε ἀρχίσει ὁ ἐμφύλιος πόλεμος μετὰ τῶν Ἑλλήνων. Ἐνα σῶμα Κυβερνητικῶν ἐβάδιξε ἐναντίον τῆς Τριπολιτσᾶς. Ὁ Κολοκοτρώνης ἔδωσε διαταγὴν στὸ Νικηταρά νὰ τοὺς κόψῃ τὸ δρόμον καὶ νὰ τοὺς χτυπήσῃ. Μὰ ὁ Νικηταράς ἀπάντησε :

— Διάταξέ με νὰ χτυπήσω Τούρκους, ὅπου θέλεις, καὶ εἰμαι ἔτοιμος νὰ σὲ ὑπακούσω. Μὴ μὸν λές ὅμως νὰ χτυπήσω τ' ἀδέλφια μας, γιὰτὶ δὲν σ' ἀκούω!

Δὲν ἐπέτασαν ὅμως πολλὰς ὥρας, καὶ ὁ Νικηταράς ξεκίνησε νὰ πᾶ νὰ χτυπήσῃ τ' ἀδέλφια τῶν... Ὡστόσο, ὁ κόσμος ἀναφέρει μὲ ἔνθουσιασμὸν τὰ παραπάνω λόγια τοῦ Νικηταρά, ἐν καὶ δὲν συμφωνοῦν μὲ τὰ ἔργα καὶ ἰσως τὰ λόγια ποὺ εἶπε ζήσανε περισσότερο ἀπὸ τὰ ἔργα».

Ἄλλος ἕενος περιηγητῆς, ὁ Μανζάρ, στὶς **Ἐ Α ν α μ ν ῆ σ ε ι ς** ἀπὸ τὸ Μωρητῶν διηγείται τὸ ἀκόλουθο ἐπεισόδιον : Κατὰ τὴν

